

## MAKEITFAIR

För att vi ska kunna köpa billiga produkter har elektronikföretagen flyttat tillverknigen till länder där arbetskostnaderna är låga och miljöreglerna inte är så strikta.

Mycket av produktionen sker numera i Kina, där ungefär hälften av världens mobiltelefoner och datorer tillverkas. Fabriker har även flyttats till länder som Indien, Thailand, Filippinerna, Mexiko och Östeuropa.

Elektronikföretagen har ofta dålig koll på leverantörskedjan och många av dem misslyckas med att ta ansvar för oacceptabla arbetsförhållanden och miljöutsläpp, särskilt i fabriker där de olika komponenterna tillverkas.

**makeITfair** är en europeisk kampanj som vill belysa de problem som finns i tillverknigen av våra mobiltelefoner och datorer. Vi vill att företagen bakom våra mobiltelefoner och datorer verkar för drägliga arbetsvillkor för de som tillverkar vår elektronik och tar ansvar för att de återvinns på ett sätt som inte skadar människor och miljö. I Sverige så drivs kampanjen av Swedwatch och Fair Trade Center.

### Vad kan jag göra?

Multinationella företag kan påverka sina leverantörer och de människor som köper deras produkter. Det finns också många bevis på att konsumenter kan påverka storföretag. Det är dags för företagen att ta ansvar och för konsumenterna att ställa krav på att arbetsvillkoren för elektronikarbetare förbättras. Så här kan du hjälpa till:

Om du köper en ny mobiltelefon eller dator – fråga vad företaget gör för att säkerställa att deras produkter tillverkas under drägliga och miljövänliga förhållanden?

Innan du bestämmer dig för att köpa en ny dator eller mobiltelefon – fråga dig själv om du inte klarar dig med din gamla modell i ett år till? Om du ändå bestämmer dig för att köpa nytt, lämna in den gamla prylen i butiken eller på en återvinningsstation!

Föreslå en temadag i din skola, din organisation eller på då din arbetsplats!

Berätta vad du har lärt dig för dina vänner och din familj. Kanske vill de också aktivera sig?

Håll utkik efter andra information, material och förslag på aktiviteter på:

[www.makeitfair.org](http://www.makeitfair.org)



**KONTAKT:**  
Fair Trade Center

Tel: 08-643 43 64  
info@fairtradecenter.se  
www.fairtradecenter.se  
www.makeitfair.org



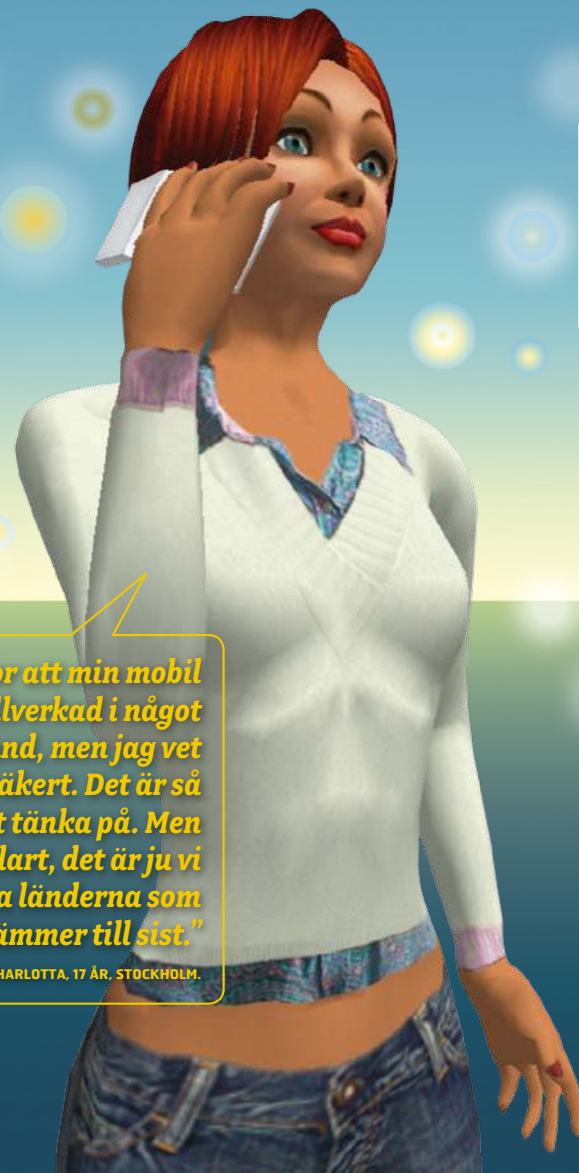
Denna publikation är framställd med bistånd av Europeiska unionen. Innehållet i denna publikation är helt och hållet en sak för Fair Trade Center och den holländska organisationen SOMO och kan inte på något sätt anses visa Europeiska unionens uppfattning.

November 2012

GRAPHIC DESIGN: JUSTAR.NL



# VAD ÄR DEN VERKLIGA KOSTNADEN FÖR ETT TELEFONSAMTAL?



Charlotta gick i lågstadiet när hon fick sin första mobiltelefon. Sedan dess har hon haft sju eller åtta mobiler. Hon har också en iPod och en laptop som hon gillar starkt. Medan Charlotta messar och mailar sina vänner i Stockholm arbetar människorna på fabriker där telefonerna och datorerna tillverkas ibland **TOLV TIMMAR PER DAG, SEX TILL SJU DAGAR I VECKAN**, för en lön de knappt kan leva på.

Elektronikarbetare i länder som Thailand, Kina och Mexiko jobbar långa dagar och många gånger under farliga förhållanden för att producera de telefoner, mp3-spelare, datorer och dataspel som vi alla gillar. En del arbetare utsätts för farliga kemikalier och **TJÄNAR MINDRE OM DAGEN ÄN VAD EN CAFFE LATTE KOSTAR**. I Afrika riskerar gruvarbetare ibland livet när de utvinnet metallerna som behövs för att vi ska kunna surfa och chatta.

Det är svårt att föreställa sig en värld utan alla våra tekniska prylar. **IT HAR FÖRBÄTTRAT VÅRA LIV** på så många olika sätt. Men hur kan man se till att även de som producerar våra produkter får det bättre? Kampanjen makeITfair vänder sig till konsumenterna runt om i Europa. Människor som bidrar till att uppfylla våra drömmar om den senaste tekniken har också rätt till ett bättre liv.

*"Jag tror att min mobil är tillverkad i något fattigt land, men jag vet inte säkert. Det är så mycket att tänka på. Men det är klart, det är ju vi i de rika länderna som bestämmer till sist."*

CHARLOTTA, 17 ÅR, STOCKHOLM.

**VILL DU VETA MER? LÄS MER PÅ**  
[WWW.MAKEITFAIR.ORG](http://WWW.MAKEITFAIR.ORG)

# BYLLIGGÅ SPANNAR TILL ETT HÖGT PRIS

Mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning har förbättrat våra liv på många sätt. Men för de människor som tillverkar dessa produkter är situationen helt annorlunda. I sin strävan att hålla priserna så låga som möjligt har elektronikföretagen flyttat tillverkningen till länder där både lönekostnader och miljökrav är låga. Mycket av vårt elektronikavfall hamnar också i låglöneländer där de skadar både människor och miljö.

## En annan verklighet

När Maew begav sig till Bangkok för att söka jobb var hon tvungen att lämna kvar sin dotter hos familjen i norra Thailand. Idag tillverkar hon elektronikkomponenter sex dagar i veckan, tolv timmar om dagen. Chefen låter henne inte ens ta en ordentlig lunchrast. **45 KRONOR PER DAG FÅR HON FÖR MÖDAN**, vilket är precis så pass mycket att hon klarar sig. Varje månad skickar hon också en summa pengar till familjen.



Maew har bett att få vara anonym, eftersom hon är rädd för att förlora jobbet om hon berättar om sina arbetsförhållanden.

**”Jag tror inte att konsumenterna i västvärlden har en aning om hur hårt vi arbetar.”**

MAEW, 28 ÅR, FABRIKSARBETARE I BANGKOK

**”JAG KÄNNER MIG UTNYTTJAD** av företaget, men jag hoppas ändå att folk fortsätter att köpa våra produkter. För om de inte gjorde det så skulle jag bli av med jobbet, vilket skulle vara ännu värre.”

**GIFTCHOCK**  
Studier visar att arbetare inom elektronikindustrin utsätts för större mängder giftiga kemikalier än arbetare inom den kemiska industrin.

**LÅNGA ARBETSTIDER**  
I många fabriker i Asien består en arbetsvecka av sex, under högsäsong sju arbetsdagar. Arbetstiden är ofta 10-12 timmar per arbetsdag, inklusive obligatorisk övertid.

**LÅGA LÖNER**  
I de flesta fabriker är arbetarnas löner inte tillräckliga för att kunna leva på – även inklusive övertid.

**INGA FACKFÖRENINGAR**  
I Kina, där de flesta elektroniska produkterna tillverkas, finns inga fria fackföreningar som skyddar arbetarnas rättigheter. Utan fackföreningar är det svårt att genomföra förändringar som förbättrar arbetsvillkoren både på kort och lång sikt.



## DÖDLIG KONFLIKT

Utvinningen av de metaller som behövs för att våra mobiltelefoner ska fungera har bidragit till konflikter i till exempel Demokratiska Republiken Kongo.

## FÖRLORAT LEVEBRÖD

I Sydafrika har lokalbefolkning tvingats lämna sin jordbruksmark utan ersättning för att ge utrymme för nya gruvor för framställning av de metaller som behövs för att göra datorer. I Zambia har gruvsamhällen där man utvinnet kobolt för uppladdningsbara batterier fått både jord och vatten förorenade.

## FARLIGT AVFALL

Om en mobiltelefon inte återvinns på rätt sätt hamnar skadliga ämnen som arsenik och bly i grundvattnet eller luften. Mycket av vårt elektronikavfall exporteras illegalt till fattiga länder där miljöskyddet är mycket svagt.

## ✓ VISTE DU ATT:

- ✓ Mer än 95 % av alla europeiska ungdomar äger en mobiltelefon.
- ✓ År 2011 såldes över 1,5 miljarder mobiltelefoner över hela världen, en ökning med 11 % sedan 2010.
- ✓ Varje år slängs över 160 miljoner mobiltelefoner i Europa – ofta används de bara i ett eller två år.

## Det är möjligt att förändra

13-åriga Sanna köpte sin första mobiltelefon när hon var tio år. Sanna är omgiven av IT, men fram tills nu visste hon väldigt lite om arbets- och levnadsvillkoren för människorna på andra sidan jordklotet – de som tillverkar hennes prylar.

”Jag har aldrig funderat på vem som gör telefonerna eller hur de är gjorda, men **JAG TROR ATT MIN MOBILTELEFON TILLVERKAS I KINA**”, säger hon.

Sanna har flera idéer om hur man skulle kunna förbättra arbetsförhållandena för arbetare som Maew: ”Jag tror inte att jag ensam kan förändra situationen, men tillsammans med andra går det nog. **VI SKULLE TILL EXEMPEL KUNNA PROTESTERA**, vända oss till tv, starta projekt och på nåt sätt kräva att de får en högre lön...”



Nu vet hon mer. Sanna kan tänka sig att betala lite mer för produkterna hon köper, så länge de har producerats under drägliga arbetsförhållanden. **KAN DU?**

**”Jag tror inte att jag ensam kan förändra situationen, men tillsammans med andra så går det nog.”**

SANNA, 13, STUDENT, AMSTERDAM

LÄS MER PÅ NÄSTA SIDA OM VAD DU KAN GÖRA FÖR ARBETARE SOM MAEW...

